

Even uw aandacht...

*Deze 'smaakmaker' laat u toe kennis te maken met dit werk.
Dit tekstfragment mag niet gebruikt worden voor opvoering. Het
mag niet worden gedownload, afgedrukt of verder verspreid.
Indien deze smaakmaker u bevalt, raden we u aan het volledige
toneelstuk te ontlenen en te lezen voor u tot de aankoop van
boekjes voor opvoering beslist.*

Veel leesplezier!

HET GELUK VAN RIJK TE ZIJN

toneelspel in vijf bedrijven
naar het gelijknamige werk van Hendrik Conscience

1880
door

Rob van Beeck

Toneelfonds J. Janssens – Antwerpen
2014
Nr.2701

OPVOERINGSRECHT

Het opvoeringsrecht wordt verkregen na aankoop van tenminste DERTIEN tekstboekjes bij de uitgever en na betaling van de verschuldigde opvoeringsrechten aan:

Toneelfonds J. Janssens B.V.B.A.
Te Boelaerlei 107
2140 Borgerhout Antwerpen
rechten@toneelfonds.be

Bij aankoop van het verplicht aantal boekjes krijgt men van de uitgever een formulier 'Aanvraag tot opvoering'. Op dit formulier moet men plaats en datum(s) van opvoering invullen. Het moet minstens vier weken voor de opvoering(en) aan Toneelfonds J. Janssens worden bezorgd of digitaal worden ingediend via www.toneelfonds.be -> opvoering.

Enige tijd voor de opvoeringen ontvangt men dan van Toneelfonds J. Janssens de factuur voor te betalen auteurs- en/of vertaalrechten.

Iedereen die een 'Aanvraag tot opvoering' indient wordt verondersteld de 'algemene voorwaarden aanvraag opvoering' (zoals ze vermeld staan op onze website) te kennen en te aanvaarden.

(Indien u geen toegang tot internet hebt, gelieve ons dit te melden. Dan sturen wij u graag per post een exemplaar van deze algemene voorwaarden.)

Men is volgens de Auteurswet strafbaar als men gebruik maakt van gekregen, gehuurde, geleende of gekopieerde boekjes.

Wanneer men niet voldoet aan de hier opgesomde voorwaarden, worden de geldende opvoeringsrechten met 100% verhoogd.

Voor Nederland wende men zich tot:

I.B.V.A "Holland"
Postbus 363
1800 AJ Alkmaar.
info@ibva.nl

TARIEFCODE A1

BELANGRIJKE OPMERKING!

Alle rechten voorbehouden. Iedereen die toestemming verkreeg het stuk *HET GELUK VAN RIJK TE ZIJN* op te voeren moet de naam van auteur *ROB VAN BEECK* vermelden in alle publicaties die n.a.v. de voorstellingen verschijnen.

De auteursnaam moet onmiddellijk onder de titel vermeld worden, in een lettertype minstens half zo groot als dat van de titel, maar minstens twee keer zo groot als dat waarin de naam van de vertaler, regisseur en spelers wordt vermeld.

Wettelijk depot D/2001/0220/043
ISBN 978-90-385-0736-4

© 2001 Toneelfonds J. Janssens/Rob van Beeck
www.toneelfonds.be

Niets uit deze uitgave mag worden veeleevuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Toneelfonds J. Janssens – Te Boelaerlei 107 – 2140 Bgnt Antwerpen
Tel 03 366 44 00 . Fax 03 366 45 01 . info@toneelfonds.be

PERSONAGES

(6 dames-7 heren-Figuratie)

ANNEMIEKE :

KAATJE :

BERTHA :

KATRIEN :

TREES SMET :

JAN SMET :

PAUWKE SMET :

VADER MIERIS:

POMPIER :

STOELENBINDER :

RECHTER :

DRIES :

VISWIJF :

TWEE POLITIEAGENTEN

DECOR

Het stuk speelt zich af op twee locaties.

1. Een smal Antwerps straatje omstreeks 1855. De huisjes zijn laag en klein en ze hebben allemaal een rond poortje als ingang. De huisjes ontvingen het schaarse daglicht door enge ramen, nog verzwakt door hun groene ruitjes.
2. Het huis van Jan en Trees. We zien zowel de woon- als de slaapkamer. Inrichting naar eigen keuze en middelen.

EERSTE BEDRIJF

(Het straatje. Langzaam vult de straat zich met mensen van allerlei slag. Sommigen staan te praten. Kinderen spelen een spel. Een stoelenbinder zet zich ergens voor zijn deur. Vrouwen naaien zakken. Vooraan zitten vier jonge meisjes voor een vierkant raam waarover een stuk kant is gespannen waarop zij borduren.)

ANNEMIEKE : Och Kaatlief, welk hemels weer vandaag! Die schone meimaand! De lucht is boter en melk, zo mals en zo zoet! Dit eerste zonnestraaltje doet mij rillen van blijdschap, alsof het door merg en been dringt!

KAATJE : Zie ze eens allemaal uit hun huizen komen om er hun deel van te krijgen. Nu begint het goede leven weer: wij zullen op de straat kunnen zitten, en zingen en vertellen en lucht scheppen onder het werken.

ANNEMIEKE : Het is toch wel iets, nietwaar Trientje, zo vier maanden in huis opgesloten te moeten blijven, als een vogeltje in zijn kooi.

KATRIEN : En geen adem te kunnen halen in de duffe lucht van uw kamertje.

KAATJE : En uw ogen moeten bederven, in grijs en droevig winterlicht.

BERTHA : Ja, en telkens verkouden zijn en hoesten . . . dat ge bijkans bang wordt dat de maand maart u mee gaat nemen naar de andere wereld.

KAATJE : En vergeten dat er een zon aan de hemel is, en de dagen één voor één tellen, tot de lieve meimaand weer licht en warmte brengt, zowel voor een arme mens als voor een rijke heer.

KATRIEN : Kom, kom, de winter is vergeten. Laat ons niet meer aan die oude knorrepot denken. Laten we onze handen en harten warmen aan dit smetteloze sneeuw witte kantwerk.

ANNEMIEKE : Jazeker. Onze kantjessteek geeft ons de kans op het einde van de dag nog een paar stuivers bij te verdienen.

KAATJE : Maar verzuim niet de opperste zindelijkheid te bewaren, of het Kantkantoor zal jou je slordigheid verwijten, en het van je loon aftrekken of je zelfs alle arbeid weigeren.

KATRIEN : Herders en herderinnekes blij, zingt en danst, daar is de mei!

ALLEN : (*zingen*) Kantwerksters uit het straatje,
 ben je Bertha of heet je Kaatje
 stel aan reinheid paal noch perk
 en wees tevreden met je werk.

Het is een bekende waarheid
 die men Antwerpse meisjes benijdt
 Al zijn ze in alles zo brandschoon
 kantwerksters halen de boventoon.

Kantwerksters uit het straatje,
 ben je Bertha of heet je Kaatje
 stel aan reinheid paal noch perk
 en wees tevreden met je werk.

(Gelach. De meisjes werken in stilte een poosje voort. Op het einde van de straat komt een oudere vrouw aangewandeld. Zij verdwijnt in het huisje van de schoorsteenveger.)

ANNEMIEKE : Die bazin Smet laat het geen klein beetje lang hangen. Ze heeft alweer een nieuwe bouwen en een dubbele plooiemuts...

KAATJE : Och Ann., gij met uw prikken en steken altijd! Wat raakt het ons hoe andere mensen gekleed gaan, als zij het maar kunnen betalen.

KATRIEN : Ja Kaatje, dat is wel waar. Maar ziet ge, de hoogmoed mag er wel eens van langs krijgen.

KAATJE : De hoogmoed? Ach, het is zo'n een goed mens.

ANNEMIEKE : Ja, ja, maar Bazin Smet trekt een gezicht alsof mevrouw de barones haar zuster was. En als zij hier voorbij gaat, met haar bouwen, beziet ze ons vanuit de hoogte, alsof wij nog niet goed genoeg zijn om haar schoenen te poetsen.

KAATJE : Gij meent dat, Annemie, maar het is niet waar. Ieder heeft zo zijn manier van doen. Bazin Smet is van een goede familie. Zij heeft een tante in Holland,

die zo rijk is dat zij ik weet niet hoeveel tonnekens goud bezit. En gij moet begrijpen dat, als iemand van een goede familie afstamt, het in het bloed zit en het er niet meer uit gaat.

ANNEMIEKE : Altijd met dat uithangen van haar familie! Er komt toch niets van, en iedereen, zelfs haar man, lacht haar uit. Ik zou beschaamd zijn om zoveel drukte te maken, en dan nog voor de vrouw van een schoorsteenveger.

KAATJE : Ik weet niet waarmee gij u wilt bemoeien. Schouwveger of niet, zij woont in haar eigen huis, en zij is niemand iets verschuldigd, zij kan het betalen en moet zich niet storen aan de nijld van de geburen.

(Stilte)

BERTHA : Het zou wel een wonder zijn dat gij het niet zou opnemen voor dat mens. Zij is de moeder van Pauw.

(Kwade reactie van Kaat. Stilte.)

ANNEMIEKE : Kom Kaatje, wees niet kwaad. Het was maar bij wijze van spreken. Ieder bakt zijn koeken gelijk hij ze eten wil, en brandt hij zijn vingers aan de pan, het is voor zijn eigen rekening.

(Stilte)

KATRIEN : Maar zeg eens Kaatje, ik heb gisteren in de winkel iets horen vertellen, dat ik haast niet kon geloven. Is het waar, gaat gij weldra trouwen?

KAATJE : Och... die geburen... Als ze... als ze een duimbreed weten, gaan ze wel voor een el lang rondbrieven.

BERTHA : Zo, zo. Dan is het toch waar?

KAATJE : Welnee! ... *(Met tegenzin)* Baas Smet heeft er lachend met mijn vader over gesproken.

KATRIEN : Ja? Dan is de wagen toch meer dan halfweg gekruid. Proficiat!

ANNEMIEKE : Ai, ai, Kaat met een schouwveger. Met een die zes dagen in de week zo zwart ziet als mondjespek zelf. Zie, al was hij van onder tot boven met goud geslagen, ik begeerde hem nog niet.

KAATJE : Zo gij hem al kon krijgen, jaloerse tik.

BERTHA : Ik zou hem toch ook niet willen, al was hij de vrolijkste gast van het hele kwartier.

KATRIEN : 's Zondags, als hij gewassen is, gaat het nogal, maar in de week! Ge kunt hem nog geen hand geven of ge moet al naar de pomp lopen om u te schrobben.

ANNEMIEKE : En als gij hem wilt aanspreken hebt ge altijd die eeuwige zwarte tronie voor uw ogen. Foei, ge zoudt er een schrik van krijgen. Als hij lacht en zijn witte tanden laat zien, trekt hij een gezicht gelijk een hond die Spaanse peper heeft ge...

KAATJE : Wel gij kwade tongen toch. Pauw is de beste jongen die hier te vinden is. En hij kent zulke aardige liedekens, hij danst, hij springt, hij is het vermaak van heel de wijk. Ieder is blij als hij verschijnt, want waar hij is, is er vermaak. En ziet hem maar eens 's zondags, als hij in zijn blauwe overjas ronddwaalt, het hoofd omhoog en de klak op zijn zij.

(Stilte)

KATRIEN : Het is waar. Pauw is een schone en een vriendelijke jongen. Kaatje heeft gelijk, dat ze haar Pauw gaarne ziet. En als haar ouders er mee tevreden zijn?... Welaan dan.

(Stilte. Met hoort in de verte de roep van de schoorsteenvegers)

JAN : Aap ... aap... aap...

KATRIEN : Ha, daar is Pauwke met zijn vader.

ANNEMIEKE : Jan Grap en Pauwke Plezier.

(Baas Smet komt aangewandeld. Zijn kleren, zoals alle schoorsteenvegers, van ruw lijnwaad en overall nauw om de leden gesloten. Zijn aangezicht en handen zwart van het roet. Hij groet hier en daar enkele mensen met een kwinkslag. Overal klinkt er gelach. Pauwke volgt zijn vader op enkele meters. Baas Smet verdwijnt in zijn woning. Pauwke brengt met zijn eigenaardige kuren en zotte gezichten iedereen aan het lachen. Over zijn schouders heeft hij een zak roet hangen en in de andere hand houdt hij een bloeiende tak van de witte haagdoorn, de meibloem der Antwerpenaars)

VOLK : -Grappige beugel

-Ze mogen hem wel Pauwken plezier noemen, het is al vreugde wat hij rondstrooit.

-Zo de ouden zongen, zo piepen de jongen.

-Hij en zijn vader zullen lachend sterven.

-Zo zijn de Antwerpse schouwvegers allemaal. Het is eigen aan het ambacht. Een droevige schouwveger is nog raarder dan een vrolijke lijkbidder.

-Zot, ga elders uw streken verkopen, anders scheurt mijn buik nog van het lachen.

PAUWKE : (*zingt*)

Schouwvegers fijn van de A.B.

Vrolijke gasten,

Aardige kwasten,

Schouwvegers fijn van de A.B.

Komt en zingt ons lieken mee

Schouwvegers zijn al vieze guiten,

Wit van binnen en zwart van buiten

Maar al is hun tronie zwart,

Blij en moedig klopt hun hart,

Zij klimmen en kruipen, zij veggen en krabben,

zij zingen en springen, zij drinken en slabben

Van elke schouw een goede pint.

ANNEMIEKE : Heb je het gehoord, hij kent weer een nieuw liedeken. Ge zoudt zeggen, waar haalt hij ze allemaal vandaan?

KAATJE : Wel hij maakt ze zelf.

BERTHA : Wat, is hij zo geleerd? Dat wist ik niet.

KAATJE : Ja, er is geen plakaat aan de Brooikenskappel, of hij zal ze allemaal lezen op zijn duimken.

KATRIEN : Welnu Kaatlief. Als ik dat zo zie en hoor denk ik dat Pauwke toch een goede partij zou kunnen zijn.

ANNEMIEKE : Zeker is hij dat Bertha, doch moest gij een oogje op hem laten vallen, bedenk dan wel dat gij tweedes komt. Kijkt maar eens naar de verliefde glans in Kaat haar ogen. Zij bekijkt hem alsof het licht uit haar ogen zou kwijnen zo zij een wijle elders zou kijken dan daar waar Pauwke staat.

KAATJE : Och zottin, ... het ... is slechts om zijn kuren dat ik hem bekijk.

PAUWKE : *(Die inmiddels ter hoogte van de meisjes kwam staakt zijn liedje. Schijnbaar verrast Kaatje hier te vinden komt hij langzaam naderbij. Hierop beginnen de meisjes te schreeuwen terwijl zij hun handen beschermend over hun ramen houden.)*

KAATJE : Neen Pauw, ga weg, houd u stil want gij zult ons werk vuil maken.

BERTHA : Schobbejak, keer terug naar uw schouwen.

KATRIEN : Laat ons met rust zwarte roetschraper.

PAUWKE : O. o... hoort onze deerntjes eens van hun gat geven. Maakt het zoete lenteweertje jullie dan niet zacht van zinnen?

ANNEMIEKE : Het is niet het lenteweert dat ons zacht of woest maakt, doch uw zwarte tronie en stoffige roetkieren. Een afdruk van uw schouwvegerspoten zou ons hele dagwerk teniet doen, peksmoel.

(Pauwke doet enkele passen terug waardoor de meisjes kalmeren)

PAUWKE : Kaatje, ik heb buiten in de velden gewandeld, 't is te zeggen dorp na dorp af gelopen, en tegen de nachtegaal om ter best gezongen van aap, aap, aap, dat er mijn keel zo droog zo droog als een rasp geworden is. Ook heb ik een juffrouw ontmoet, zo schoon, zo lief, en zij was zo vriendelijk dat ik bijkans... *(Reactie*

van Kaat) Die juffrouw vroeg mij heel minnelijk of ik iemand gaarne zag. Ik meende neen te zeggen, ... maar ik durfde niet te liegen. En toen ik ja knikte, vroeg ze hoe zij heette, die ik liever zag dan de anderen. Ha riep ik, weet gij het nog niet? Wel het is een meiske gelijk een roos, en zij heet Kaatje. Wel zei de schone juffrouw, doe haar mijn groeten en geef haar deze bloemen van mijnentwege... Als gij elkander gaarne blijft zien in eer en deugd, zei zij nog, dan zal ik u alle jaren vrolijk maken, en u allerlei bloemen geven, zoveel als ge wilt.

KATRIEN : Wie mag dat wel geweest zijn?

PAUWKE : Gij allemaal kent ze wel.

BERTHA : Hoe is dan haar naam?

PAUWKE : Zij heet juffrouw de Mei.

BERTHA : Juffrouw de Mei? Ik ken wel een bazin de Mei, van achter de hoek, uit het stokvishuis, maar die is het toch zeker niet?

KAATJE : Och, ziet gij niet dat de spotter ons allen voor de zot houdt? Hij wil zeggen - juffrouw de Meimaand.

PAUWKE : Juist, die oude kennis was het. *(Pauwke geeft één van de bloemtakken aan Kaatje)* Trientje, wilt gij er ook een hebben? Och ze rieken zo goed. *(Katrien steekt haar hand uit doch pauwke slaat haar lichtjes met de tak)*

KATRIEN : Ai mij, gij lelijke mestkever.

PAUWKE : Geen rooskens zonder doornen.

KATRIEN : Wel gij zwart schavijn! Wat meent gij wel? Omdat gij de onnozele in de klucht speelt, denkt gij dat gij vrijgevochten zijt. Ga u wassen, vuile neger. U vader is al lang in huis. Spoed u maar, of gij krijgt nog van de roede.

PAUWKE : Ziet dat dragonderke eens te paard rijden! Gij zijt van de spanader gesneden, Trientje. Het kwaad zijn staat u niet. Gij zoudt een paar knevels moeten hebben. *(Pauwke gebaart met zijn zwarte vingers Katrientje aan te raken doch alle meisjes vallen tegen hem uit...)*

MEISJES : -Mondjespek, lelijke schouwveger rolt uw matten, rietzak, gore kwidam ga hier vandaan, smerige vetchekel, kale knikker...

PAUWKE : Hola vriendinnekes, ik zal er eens een eind aan maken en mij dan maar eens spoedig gaan wassen. Pas op! Een, twee, drie. (*Pauwke schudt zijn roetzak zo hevig dat er een zwarte wolk rondom hem hangt. Terwijl zingt hij*)

Zing, spring, Pauw mijn vriend,

Want niemand kan u deren

Zing, spring, Pauw mijn vriend,

Want niemand kan u deren

(*Al de meisjes grijpen hun ramen en stuiven weg in alle richtingen. Terwijl ze gillen, schreeuwen en lachen...*)

PAUWKE : Tot straks, duivinekes. Ik zal mijn zondags gezicht eens gaan halen.

DOEK

1880

TWEEDE BEDRIJF

EERSTE TAFEREEL

(Het avondduister is ingetreden. Moeder Smet is bij de schijn van een kleine lamp de wollen sokken van Pauw aan 't stoppen. Haar klederen zijn niet alleen helder, maar kostelijker dan haar stand schijnt mee te brengen. Droevige gedachten schijnen door haar geest te zweven, want regelmatig onderbreekt zij haar arbeid en betreft haar gelaat.)

TREES : Zo bedriegen ze altijd de arme mensen die moeten erven. Zij weten het te verbergen, het te rekken en te trekken, totdat de erfgenamen dood zijn, en dan steken de schelmen de nagelaten erfenis zelf in de zak. Zo moest de oude metselaar Kobe, uit de Winkelstraat, honderdduizend gulden erven. Alles was in orde... maar ze hebben hem zolang van Herodes naar Pilatus laten lopen, dat hij op zijn zolderke van honger is gestorven. Zes maanden later is de erfenis gedeeld onder drie of vier grote heren die het niet nodig hadden, en misschien dat het beste van Kobe's deel wel aan de vingers van de advocaten is blijven plakken. Maar mij zullen ze zo niet hebben. Al moest er mijn laatste stuiver aan, ik zal weten waar mijn erfdeel van mijn tante in Holland gebleven is.

(Jan, haar man kwam ondertussen van de trap, blaast het lampje uit dat hij in zijn hand houdt. Zijn aangezicht is gewassen en zijn klederen zijn nu gelijk met die van elk ander geringe burger)

JAN : Daar heb ik de ratten op zolder geen kleine poets gebakken. Raad eens Trees, wat ik gedaan heb?

TREES : Och, laat mij met rust. Het is al tien jaar dat gij de ratten poetsen bakt, maar zij bakken er ons nog meer. Laat maar eens iets op zolder liggen, al was het uw roetzak, 's anderendaags hebben ze hem verknabbeld.

JAN : Ja, wat kan ik er aan doen? Of meent gij dat ik de ratten van de ganse stad kan vangen? Dat goedje is gedurig op reis en wandelt door riolen en ruien. Zij -

hoeven geen huurceel te maken, waar ze wel zijn, daar blijven ze. Ik heb er daar een zien lopen, Trees, een zwarte, met een staart waar ge wel twee paar - kousenbanden van zoudt kunnen maken... Maar vrouw, uw muts staat weer - verkeerd vandaag. Gij zit te paard op een dwarsboom. Dat zuur zien altijd.

TREES : Ik zie gelijk ik wil.

JAN : Zeker, zeker. Zoveel te erger dat gij het opzettelijk doet. Ik heb het de ganse dag gemerkt, dat gij in een doorn getrapt hebt. Het is zeker weer van advocaten, van uw tante uit Holland, van erfdelen, van tonnekes goud en van andere - luchtkastelen?

TREES : Het zijn uw zaken niet. Wat weet gij daarvan?

JAN : Zie, Trees, wil ik u eens iets zeggen, maar heel ernstig, zonder lachen?

TREES : Zonder lachen? Dat kunt gij niet, spotter.

JAN : Wel, luister toch maar eens. Wij zijn nu bijna vijftientig jaar getrouwd, - volgend jaar, op de dag van Sint-Jan-in-d'olie, is het onze jubilee, onze zilveren bruiloft. Gedurende al die tijd hebt gij bij advocaten gelopen, doodsbriefen en doopcelen gelicht en verzameld... en maandelijks enige schone franken naar de zwarte mannekes van de wet gedragen. Zo al die zilveren schijven eens bijeen lagen, zou het reeds een klein erfdeeltje zijn, want er gaan vele maanden in - vijftientig jaar. Tot hier toe heb ik u laten begaan zonder tegenspraak, maar nu is alles zo drommels duur. De patatten kosten bijna twee frank het meuken. Het vlees is zo kostbaar, dat wij met de prijs van een geveegde schouw elk een stukje hebben, genoeg om ons brood door te wrijven, en het brood, het brood!

TREES : Ja, daar laat gij u wat aan gelegen liggen, hoeveel het brood kost! Als het bier maar niet opslaat.

JAN : Nu, zolang er genoeg is, al was het ook wat schraal, zou ik er niet om treuren, moederke. Vrolijkheid is ook goed brood. Maar ik loop uit het spoor. Wat ik u zeggen wilde, is dit. Gij ligt altijd te dromen van tantes en nonkels en van geweldige erfdelen die gij zult krijgen. Wissewasjes allemaal. En het wordt alle dagen erger met u, Trees. Zo gij niet oplet, de oude dag gaat komen, er zal een vijs in uw kop losschieten, en als gij niet meer verstand wilt gebruiken geraakt gij nog met al uw Hollandse tantes en nonkels in het zothuis.

TREES : Wel, wel. Wat ge van uw eigen man moet horen! Gij wilt zeggen dat ik van een slechte familie ben?

JAN : Och nee vrouwke, van de familie van Jan-en-alleman, wil ik zeggen. Uw Vader zaliger hield een voddenhuis en men meende dat hij rijk was, misschien om zijn gierigheid, maar toen hij schielijk stierf, was er toch niemendal te vinden, en wij erfden alleen ons huisje. Dat is toch genoeg? Uw nicht leurt met citroen, uw moetje rijdt om oud ijzer en benen, de zoon van uw oom is pompier. Allemaal goede, brave en eerlijke mensen. Maar dat er vet aan hun duimen hangt, is toch ook niet waar.

TREES : Wie spreekt er van mijn familie in België? In Holland wonen van den Bergens met de hoop.

JAN : Janssens wonen er nog meer. Gij zoekt nu al vijftwintig jaar onder al de van de Bergens ter wereld of er iemand van onze familie is, en gij hebt er nutteloos, ik weet niet hoeveel guldens aan verspeeld. Allemaal geschilderde mannekes! Een mens ziet wat hij gaarne ziet. Ga aan de werf bij de Schelde staan als het waait, en houdt uw oog eens op de drijvende wolken. Wat wilt gij zien? Een -ruiter te paard? Napoleon? Een reus? Een koets met vier paarden? Een draak met zeven koppen? Gij hebt het maar te wensen. Het staat er even gauw. En zo is het met u Treeslief. Gij hebt een poesjenellenkot in uw hoofd.

TREES : Het is toch vreemd, hoe stijfhoofdig gij zijt, en ik zou haast gaan denken, dat gij deze namiddag bij mijn advocaat zijt geweest. Nadat hij mij twee jaar in de draai gehouden en al menige gulden ontfutseld heeft, voor zegels, papieren en -brieven, en wat weet ik allemaal, heeft deze schelm mij vandaag immers gezegd dat mijn familie geheel en al uit arme mensen bestaat. Hij heeft mijn brieven allemaal teruggegeven en mij vriendelijk verzocht, voortaan niet meer te zijnen huize te komen!

JAN : Wel, die advocaat is een braaf man. Hij kon u nog veel meer afhalen, maar hij begeert uw geld niet en geeft u kosteloos goede raad. Zulke advocaten lopen er niet veel, tenminste volgens het zeggen der lieden, want ik weet er niets van. En als ze van mijn geld moesten leven, dan zouden ze niet veel boter op hun brood hebben.

TREES : Zeg wat gij wilt. Ik zal toch nog eens rijk zijn, voor ik mijn kop zal neerleggen. Ik ben van een goede familie, en ik moet erven. Vorige nacht heb ik gedroomd dat ik een klomp goud vond, zo groot als de dorpel voor onze deur.

JAN : Ja, dan is het zeker dat gij lang zult wachten. Gij hadt beter van spinnenkoppen gedroomd, dat betekent geld. *(Jan hoort plots gerucht op zolder)* Hé, wat was dat?

TREES : Wel, hoort gij het niet? De ratten op zolder komen u voor de zot houden en u uitlachen, over die poets die gij hun gebakken hebt!

JAN : Het is wonderlijk. Ik heb nochtans alle gaten en spleten toegemetseld met kalk en gestampt glas! Ik zal straks nog eens gaan zien... Het zal er maar een geweest zijn, ik hoor niets meer.

(Stilte)

TREES : Maar Smet, als wij nu eens rijk werden, wat zoudt gij dan doen?

JAN : Om Godswil, Trees, laat mij toch met rust met dat gezaag over rijk zijn. Wij - hebben immers niets te kort. Onze heer geeft ons het dagelijks brood, en mij een pint bier onder de vrienden. Wat zouden wij meer wensen?

TREES : Ja, maar... zo gij nu toch eens rijk werd?

JAN : Wat ik zou doen Treeske? Wel, ik zou ten eerste ons huis laten schilderen, en ons uithangbord zou zijn: In de vergulde A.B. Ten tweede, ik kocht vier hespen in een keer, om van de winter van te smullen. Ten derde... ja, ten derde?... Ik gaf vier zakken patatten, en zes veertels kolen aan die arme weduwe met haar - ongelukkige kinderen daar achter de hoek. Ten vierde, ik kocht een huis voor onze Pauw, en op de dag van zijn huwelijk met Kaatje zou er een bruiloft zijn, waar ge de geur van tot op de Kouwenberg zou kunnen ruiken.

TREES : En is dat alles? Het is wel de moeite waard om rijk te zijn.

JAN : In een woord gezegd, ik zou er van leven en de vrienden laten leven.

TREES : En zoudt gij nog schouwveger blijven?

JAN : He,... wat vraagt gij?

TREES : Of gij nog schouwveger zoudt blijven?

JAN : Natuurlijk zou ik schouwveger blijven. 't Is te zeggen, ik zou schouwen vegen voor mijn plezier.

TREES : Ha, ha, ha. Onnozele sukkelaar.

JAN : Laat eens horen Trees, op welke wijze gij het zou aanpakken, zo er al een schat uit de hemel in onze handen viel?

TREES : O, ik zou het wel beter weten. Ik ben van een goede familie. Ik zou een groot huis kopen in het Kipdorp of op de Meir, een koets met vier paarden moet ik hebben, en in de winter een sneeuwslede. Ik zou klederen dragen van zijde en fluweel, en een mof en een boa...

JAN : Wat zegt gij daar? Een boa? Wat is dat?

TREES : Welja, om aan uw hals te dragen gelijk de mevrouwen.

JAN : Is dat zo een staart van een wild beest?

TREES : ... en ik zou diamanten dragen op mijn borst, in mijn oren en aan mijn vingers, en van achter mijn kleed een sleep gelijk de koninginnen in de Vlaamse komedie, en overal waar ik zou gaan, zou er een knecht mij volgen. En dan zou ik alle dagen hier door de straat komen gewandeld om de bazin van de winkel van hierover te doen barsten van spijt.

JAN : Schei uit, schei uit, of gij doet mij nog barsten van het lachen! Ziet gij mevrouw Smet, van de schouwveger, daar niet over de straat gaan met een sleep aan haar kleed, met een vossenstaart om de hals en met een grote kanarievogel achter haar rug? Zo gij nu nog niet aan het zot worden zijt Trees, dan geef ik het op. Doe mij dan zelf maar naar het zothuis, want wees er zeker van, een van ons tweeën heeft een scheur in zijn hersens... Maar hoor, wat een leven daarboven! De ratten lachen u ook al uit.

TREES : Maar wat een geschreeuw en geloop daarboven toch op onze zolder. Ga toch eens zien Smet. Maak liever de gaten terug open, want het is alsof al de ratten uit de buurt hierboven bijeen vergaderd waren, sedert gij hun die poets hebt menen te bakken.

(Jan gaat weer naar boven)

JAN : Ik zal er eens terdege gaan onder roffelen. Leg maar enige centen gereed, Trees, want ik ga meteen daarna een pintje drinken.

(Met hoort het kabaal van de op de ratten jagende Jan. Trees vervalt in een diepe mijmering en droomt van zijden klederen. Zij ontwaakt wanneer het plots stil wordt op zolder. Jan komt stilzwijgend en wankelend de kamer binnen)

TREES : Welnu? Is uw lamp uitgegaan of hebt gij de strijd tegen de ratten verloren. *(Zij lacht genoeglijk. Haar lach sterft echter weg als ze naar het bleke gelaat van Jan kijkt)* God! Wat is u overkomen? Wat hebt gij gezien? Een dief? Of een spook?

JAN : Stil. Laat mij adem scheppen.

TREES : Maar wat is er dan toch gebeurd? Gij jaagt mij de doodsschrik op mijn lijf.

JAN : In Godsnaam spreek wat stiller Trees. Niemand mag ons horen.

TREES : Hoezo, niemand mag ons horen. Wilt gij mij alweer een domme poets bakken?

JAN : Trees, Treeslief, uw droom is uitgekomen: een schat. Een grote schat.

(Trees haar mond valt open. Zij wil naar de inkomdeur lopen en hulp inroepen)

TREES : Help mij, help mij. Mijn ongelukkige Jan is van zijn zinnen geraakt.

JAN : *(Holt haar achterna)* Nee, maak geen gerucht, of wij zijn verloren.

TREES : Maar spreek dan toch. Wat is er gebeurd?

JAN : Ik heb ... ik heb een schat gevonden op zolder, zoals gij altijd hebt gedroomd.

TREES : *(Achterdochtig)* Een... een schat? Een klomp goud misschien?

JAN : Neen, een zak met geld. Allemaal zilver en goud. Kom, neem de lamp. Ik zal hem u laten zien.

TREES : Och Smet. Bedrieg mij niet. Indien het niet waar is, zou ik ervan kunnen sterven.

JAN : Zwijg zeg ik u. Gij zou ons kunnen verraden.

TREES : Maar hoe hebt gij hem gevonden?

JAN : Gij hebt immers wel gehoord Trees hoe ik daarboven met de sabel op de grond sloeg? Toen ik op de zolder kwam zag ik geen ratten meer, maar met dat slaan